

J A A K K O J U H A N I P E L T O N E N

ALEKSANTERI
SUURI
– SANKARI
JA
MYYTTI

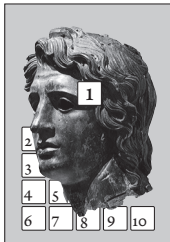
Gaudeamus

Copyright © 2021 Kirjoittaja & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Pekka Krankka

Kannen kuvat

Etukansi

- 1 Pronssipatsas, n. 150 eKr. – 138 jKr. Metropolitan Museum of Art / Ilya Shurygin / Pinterest.
- 2 Aleksanteri-mosaikki, n. 120–100 eKr. Museo archeologico nazionale di Napoli / Berthold Werner / Wikimedia Commons.
- 3 Tetradrakma, n. 290–280 eKr. CNG Coins / Wikimedia Commons.
- 4 Lattiamosaikki, 1163–1166. Duomo di Otranto / Wikimedia Commons.
- 5 *Historia de preliis Alexandri Magni*, käsikirjoituksen kuvitusta, 1400-luku. National Library of Wales / Wikimedia Commons.
- 6 *Šahname*, käsikirjoituksen kuvitusta, n. 1330. National Museum of Asian Art / Wikimedia Commons.
- 7 Pronssipatsas, n. 100-luku eKr. Salvatore Siano / Museo archeologico nazionale di Napoli.
- 8 Jean-Simon Berthélemy, *Alexandre coupe le noeud gordian*, 1767. École nationale supérieure des Beaux-Arts / Wikimedia Commons.
- 9 Elokuvajuliste, Sohrab Modi (ohj.), *Sikandar*, 1941. Filmaffinity.
- 10 Pysäytyskuva, Oliver Stone (ohj.), *Alexander*, 2004. MovieStillsDB.

Takakansi

- 1 Pronssipatsas, n. 150 eKr. – 138 jKr. Metropolitan Museum of Art / Ilya Shurygin / Pinterest.
- 2 Patsas, 300-luku eKr. Istanbul Archaeology Museums / Tkbwikmed / Wikimedia Commons.
- 3 Andy Warhol, *Alexander the Great*, 1982. Artsy.
- 4 Hahmo "Rider/Iskandar" anime-sarjasta *Fate/Zero*, 2011–2012. DeviantArt.
- 5 Graniittipatsas, n. 300 eKr. Liebieghaus Skulpturensammlung / Carole Raddato.
- 6 Rembrandt van Rijn, *Man in 10ppenuitrusting*, 1655. Kelvingrove Art Gallery and Museum / Wikimedia Commons.
- 7 *Silos Apocalypse*, käsikirjoituksen kuvitusta, 1091–1109. British Library.
- 8 *Falnama*, käsikirjoituksen kuvitusta, n. 1550–1560. Chester Beatty Library / Wikimedia Commons.
- 9 Elokuvajuliste, Sohrab Modi (ohj.), *Sikandar*, 1941. Wikimedia Commons.
- 10 Elokuvajuliste, Robert Rossen (ohj.), *Alexander the Great*, 1956. CineMaterial.

Takalieve

- 1 François-Louis-Joseph Watteau, *La Bataille des Pyramides*, 1798–1799. Musée des Beaux-Arts de Valenciennes / Wikimedia Commons.
- 2 *César pleure devant la statue d'Alexandre*. Wikimedia Commons.

Takasisäkansi: Aleksanteri Suuren patsas Thessalonikissa. Athanasios Papazacharias / Unsplash.

Kartat: Jukka Lauhalahti

KL 91 • UDK 940

ISBN 978-952-345-114-8

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2021

SISÄLLYS

1	JOHDANTO: KUOLEMATTOMAN ALEKSANTERIN SYNTY	11
	Historiallisen Aleksanterin jäljillä	15
	Valloittajakuninkaan elämänvaiheet	18
	Miten Aleksanterista tuli kuolematon?	29
	Historiantutkimus ja historia elämän opettajana	38
2	ROOMALAISTEN ALEKSANTERI	43
	<i>Imitatio Alexandri</i>	48
	<i>Comparatio Alexandri</i>	53
	Kuninkaan elämä filosofien oppimateriaalina	56
	Kreikkalaisen kulttuurin esitaistelija	60
	Muotokuvat ja Pompeijin Aleksanteri-mosaiikki	65
3	JUUTALAINEN, KRISTILLINEN JA ISLAMILAINEN ALEKSANTERI	72
	Aleksanterin kahdet kasvat juutalaisessa traditiossa	74
	Juutalaisten Aleksanteri-myytti kristittyjen käytössä	82
	Magogin Gog ja kristinuskon suojelija	88
	Koraanin Kaksisarvinen	93
4	ALEKSANTERIN LEGENDA KESKIAJALLA	98
	Antiikin perintö ja Aleksanteri	100
	<i>Aleksanteri-romaanin</i> suosio keskiajalla	104
	Ristiretki-ideologian palveluksessa	112
	<i>Comparatio Alexandri</i> keskiajan maailmassa	116
	Pohjoiset Aleksanterit	119
	Sekandar/al-Iskandar persian- ja arabiankielisessä kirjallisuudessa	122
	Ikuisen elämän etsintä	129
5	ALEKSANTERI ESIKUVANA UUDEN AJAN EUROOPASSA	136
	Uusia virtauksia humanismista uusklassismiin	139
	<i>Imitatio Alexandri</i> uuden ajan alun kuvataiteessa	144
	Portugalilaisten ja espanjalaisten valloitusten innoittaja	148
	Osmani-imperiumin sulttaanit ja Aleksanteri	150
	Makedonian kuningas Ranskan ja Englannin palatseissa	152

Aleksanteri Suuri näytelmien ja oopperoiden henkilöhahmona	156
Kuningatar Kristiina, Kaarle XII ja Pietari I Aleksanterin jäljillä	160
Pakanakuningas kirkon propagandassa	164
Valistuksen Aleksanteri luomassa pohjaa imperiumien ajalle	167
Napoleonin Aleksanteri	168
Brittiläinen imperiumi ja Aleksanterin perintö	171
6 ALEKSANTERI KANSALLISTUNTEEN NOSTATTAJANA JA POPULAARIKULTTUURIN TUOTTEENA	177
Tekijänoikeuskiista: kreikkalainen, makedonialainen vai albaani?	178
Aleksanteri populaarimusiikissa	189
Maailmanvalloittaja sarjakuvasankarina	196
Tieteellisten elämäkertojen ja historiallisten romaanien tulkinnat	200
Bollywoodin, Hollywoodin ja animen Aleksanterit	203
7 LOPUKSI: SANKARIMYYTIN ANATOMIA	216
VIITTEET	224
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	239
HAKEMISTO	257